

## **Актуальні проблеми визначення межі дії свободи договору у цивільному законодавстві України**

**Мельник Н.Я.**, студент ННІПП НАВС

*Науковий керівник:* кандидат юридичних наук, доцент *Якимець О.І.*

Подальша трансформація економічної системи України у відповідності до ринкової моделі економіки та міжнародного економічного порядку супроводжується появою нових та виявленням недоліків відомих договірних конструкцій, зростанням значення договору як регулятора цивільних відносин. За таких умов виникає потреба в оновленні та подальшому удосконаленні цивільного законодавства, зокрема на рівні загальних положень про договір. Це вимагає від цивілістичної доктрини проведення досліджень не тільки окремих типів (видів, підвидів) договорів, але й докладного розгляду свободи договору.

Свобода договору є одним з принципів цивільного законодавства України. Він являє собою ідею, який відображає об'єктивну потребу суспільства у правовому регулюванні договірних відносин на засадах свободи і який за допомогою відповідних способів правового регулювання суспільних відносин реалізований у цивільному законодавстві. Має імперативний характер, що з цілковитою очевидністю впливає зі змісту ст. 627 ЦК України. Його дія поширюється не тільки на цивільне, але й на господарське, сімейне, трудове законодавство, законодавство у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля у його приватноправовій частині. У аспекті зовнішнього вираження він теж є приписом найвищого ступеня узагальнення.

Стосовно сфери дії договірної свободи слід зазначити, що вона має прояв не у всіх підгалузях, інститутах та субінститутах цивільного законодавства. Наприклад, якщо взяти деліктне право, то на сьогоднішній день згідно п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України засади цивільно-правової відповідальності встановлюються виключно законом. Конституційний суд України розтлумачив це положення Конституції України таким чином, що виключно законами мають врегульовуватися загальні підстави, умови, форми цивільно-правової відповідальності тощо.

Разом з тим, не можна не помітити того, що свобода договору вийшла за межі існуючого щодо неї уявлення як про принцип виключно договірного права. Цей принцип виявляється не тільки у тих інститутах, які засновані на договорі, але й у тих, які визнають його як правову форму регулювання цивільних відносин. До таких відноситься право власності (ч. 2 ст. 358, 359 ЦК України та ін.), спадкове право (ч. 1 ст. 1259 ЦК України) тощо. Це означає, що на сьогоднішній день свобода договору має прояв не тільки у договірному праві. Більше того, має місце стійка тенденція до розширення сфери застосування договору у регулюванні цивільних відносин. Тому встановлення законодавцем презумпції універсальності свободи договору у сфері цивільно-правового регулювання шляхом віднесення її до розряду загальних засад цивільного законодавства є цілком виправданим і може сприйматися як певна цільова настанова.

Як вище зазначалось, що будь-яка свобода, у тому числі й договору, не є безмежною, постає питання про межі дії свободи договору. Дослідники

даної проблеми зазначають, що ці межі пов'язані з необхідністю для сторін договору підпорядкуватися імперативним правилам (приписам), які містяться в актах цивільного законодавства, та підпорядковувати свої відносини диспозитивним нормам, що містяться у зазначених актах, а також квазінормативним регуляторам у вигляді ділових звичаїв.

Таким чином, проблема меж договірної свободи полягає у визначенні співвідношення актів цивільного законодавства і договору. Слід враховувати, що ЦК України у ст. 6 надає сторонам у договорі право відступати від положень актів цивільного законодавства і врегульовувати свої відносини на власний розсуд. Таким є загальне правило. Винятки з нього (неможливість сторін у договорі відступати від положень актів цивільного законодавства) мають місце лише тоді, коли на неможливість такого відступу прямо вказується у зазначених актах, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами. Дане положення має бути врахованим при визначенні меж договірної свободи. Отже, імперативні приписи, що містяться в актах цивільного законодавства, лише тоді обмежують договірну свободу, коли сторони не можуть відступити від них. При вирішенні питання про те, чи можуть обмежувати свободу договору такі квазінормативні регулятори, якими є звичаї, слід враховувати правило, закріплене у ч. 2 ст. 7 ЦК. Згідно з ним звичай, що суперечить договору, в цивільних відносинах не застосовується.

### **Право інтелектуальної власності України в умовах євроінтеграції: проблемні питання та шляхи їх вирішення**

**Ковтун Є.І.**, студент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

*Науковий керівник:* кандидат історичних наук, доцент *Цирфа Г.О.*

Події недавнього часу, що відбулись з Україною як державою, демонструють українському народу та світовій спільноті готовність до радикальних змін. Серйозний характер цих подій вказує, що тепер наша держава не буде обходитись лише формальними рішеннями, котрі мали усього лише «паперову силу», тоді як фактично нічого важливого не робилось. Напружена політична ситуація, що охопила практично весь світ, зробила своїм центром Україну. Тому саме наша держава, її влада та народ в цілому мають провести низку необхідних реформ, що виведуть Україну з економічної, політичної та правової кризи.

Право інтелектуальної власності являється дуже важливим елементом, з якого складається українська юриспруденція. Зрозуміло, щоб досягнути значних результатів у сфері економіки та підвищити соціальний рівень життя будь-якої держави наявність сучасної, міжнародної визнаної системи інтелектуальної власності є конче необхідним. Щоб залучити іноземні та вітчизняні інвестиції, щоб розвивати творчі та винахідницькі таланти, щоб підтримувати та зберігати національний потенціал у сфері інтелектуальної діяльності на належному рівні необхідно реорганізувати систему захисту та охорони права інтелектуальної власності, і тільки тоді потенційні інвестори та інші суб'єкти цих правовідносин можуть бути впевнені в тому, що їх права будуть поважатись та захищатись. Розвиток